

Adatok Szerbia madárfaunájához.

Irta : LINTIA DÉNES.

1912. év tavaszán egy hosszabb gyűjtő és kutató expedíciót terveztem nagyrabecsült és igen tehetséges helgolandi hivatásos természetbúvár barátommal: dr. WEIGOLD HUGÓ-val Szerbiába amely tervünk azonban az akkoriban uralkodó balkáni háborús hangulat miatt — sajnos — nem volt a kívánt eredménnyel végrehajtható. (Lásd: Dr. WEIGOLD H. Egy mediterrán oázis délkeleti Magyarország madárvilágában. Aquila, XX. köt. 179. old. 1913.) Ez a túlzott háborús félelem — uti figura docet — be is bizonyosodott és most világos lett előttem az ok, hogy nemcsak a szerb kormány, hanem eleinte — sajnos — még a szerb állami múzeum szakemberei is, miért látszottak még a zoológiai tudományból is politikát kovácsolni. Mindez pedig az én magyar állampolgárságom miatt történt.

A fáradtságot sajnáltam csak, mely ezen út előmunkálatainak elvégzésével volt kapcsolatban, ami több hetet, sőt hónapot vett igénybe az egyes szerb nyelven megjelent ornithológiai közlemények fordításával hogy azokat WEIGOLD barátomnak hozzáférhetővé tegyem. Ezen kutató útra én egy majdnem teljesen kidolgozott systematikus jegyzékkel indultam, melyet részint a természetben magában, részint pedig az országban levő fontosabb gyűjtemények alapján lett volna ellenőrizendő és helyesbítendő és végül egyes gyűjtött példányokból kiegészítendő. Főleg ez utóbbi célunk azonban nem volt elérhető. Mindamellettem reméltem továbbra is, hogy még a jövő esztendőben vagy esetleg később sikerül majd tervemet teljesen keresztülvinni; de hiába. A háború furiája mindig hatalmasabb lett és most a közeli belátható időre szándékomról — sajnos — le kell tennem. Ez szolgáljon magyarázatul arra, hogy e munkám közlését miért tartottam eddig függőben. Midőn ezt most közölni szándékozom, két célt vélek szolgálni az ornithológiának, és pedig: azoknak, kik a szerb nyelvet nem bírják, hozzáférhetővé tenni az eddig közölt fontosabb ornithológiai közleményeket, másodsorban pedig azoknak, kik Szerbia madárfaunájának kutatását tűzik ki célul a jövőben, megfelelő alapot nyújtani.

Szerbiában az ornithológiai tudomány művelése csak az utolsó két

évtizedben kezdődött intenzívebben meg, addig igen kevés, vagy épenséggel nem volt szakember, ki a madártant művelte volna, de főleg nem voltak praeparátorok, akik azt a madáryanagot, mely az egyes magánszemélyek vagy vadásztársaságok által az ország különféle részeiben gyűjtetett, valamely gyűjtemény számára feldolgozták és megfelelően rendezték volna.

Majdnem teljes bizonyossággal meg lehet az ornithologiai tudománynak Szerbiában való megindulását állapítani.

Alapját dr. PANČIČ JÓZSEF vetette meg az 1867-ben kiadott «Szerbia madarai» című munkájával; sajnos, ez csak szerb nyelven jelent meg. PANČIČ főleg botanikus volt és így ő tulajdonképpen csak az általa jobban ismert madárfajokat írta össze, ezáltal mintegy impulsust kívánva adni a további munkálkodásra. Komolyabban, azaz tudományos irányban az ornithologia művelése csak 1879-ben kezdődik, midőn MIHAJLO MIHAJLOVIČ számvevőségi hivatalnok mint praeparátor feltűnik. MIHAJLOVIČ hivatalos küldetéseiből kifolyólag eljutott az ország különböző vidékeire, miáltal alkalma nyílt különfélék gyűjteni. A gyűjtött anyag a «Zoološkom Kabinetu Veliki Škole», az Egyetem állattani szertárába helyeztetett el. Később, 1898-ban, GYURITY PÉTER belgrádi tanító Stuttgartba és Bécsbe, ARŠINOV PÁJA tanár pedig Zágrábba küldettek ki, hogy a praeparálás mesterségét elsajátítsák. Tőlük aztán még RASKOVITY MIHÁLY tanító is eltanulta. Miután a múzeum a «Stevićini Dom»-ban több helyiséget kapott, GYURITY tanítót felmentették hivatalától, hogy teljesen új hivatásának szentelhesse idejét. Ez évben GYURITY 307 új és 140 újra átdolgozott madárpraeparátummal gazdagította a gyűjteményt. Nemsokára más műkedvelő barátok is csatlakoztak még az országból, köztük BRZAKOVITY VLADIMIR raška-i erdész, DRAGIČEVITY BOŽIDÁR niš-i állatorvos, dr. SENKIJEVITY és mások, kik igen szép és ritka tárgyakat küldtek a múzeumnak.

1899-ben dr. GEORGJEVITY ŽIVOIN egyetemi tanár KOCHÁN praeparátorral a mindnyájunk által jól ismert REISER-hez csatlakozik, kinek társaságában Szerbia különböző vidékeit kutatják.

Mind több és több gondot fordítottak arra is, hogy a madarak népies elnevezése kifürkésztesse.

REISER OTMÁR bosnyák nyelven megjelent munkája, az 1899. és 1900. évi szerbiai gyűjtő és kutató útról, melyet az ország különböző vidékein, különböző évszakokban tett meg, magában foglalja legnagyobb részét a Szerbiára nézve eddig ismert madárfajoknak. REISER 202 fajt sorol elő; az általa gyűjtött 605 példány 185 fajt tartalmaz.

BRUSINA SPIRIDION Szerbiába 1890-ben Niš, Kuršumlje és Kopaonik vidékére kiküldött gyűjtőitől 91 madarat 52 fajban kapott, azonkívül 31 fajtól tojást. Az ő jegyzéke eszerint 83 fajt tartalmaz.

Midőn e sorokat írom, magánuton arról értesülök, hogy a szerb állam fő és legmértékadóbb gyűjteménye, a belgrádi szerb állammúzeum gyűjteménye, a város ismételt bombázása folytán igen nagy mérvben megrongálódott és sok zoológiai anyag megsemmisült, tehát mint alap nem igen jöhet már számításba.

Dolgozatom legfőbb célja, amaz ornithológiai anyag ismertetése (összefoglalása), mely a szerbiai vonatkozású és általam egybegyűjtött különféle ornithológiai közleményekben foglaltatik, kiegészítve a belgrádi állammúzeumban tett tanulmányom eredményével és az idevonatkozó anyag elősorolásával. Ezek a közlemények a következők:

1. Dr. PANČIČ JÓZSEF: «Ptice u Srbije». Beograd, 1867.
2. DOMBROWSKI E.: «Die Grundlage der Ornithologie Nordwest-Serbiens». (Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini. Bd. VII. 1895.)
3. BRUSINA S.: «Motriocem pticijega svijeta. (Glasnik hrv. nat. društva. God. V. i Ptice Hrvatsko-Srpske. Spomenik XII. Srp. Kraly Akademije. Beograd.)
4. BRUSINA S.: Zur Ornithologie Serbiens. Aquila. IX. 1902. Bpest.
5. H. P.: Puzgavac (*Tichodroma muraria* L.) Muzeji Srpske Zemlje Beograd 1903.
6. Muzeji Srpske Zemlje: Spisak Ptica u Muzeji Srpske Zemlje. Beograd, 1904.
7. REISER OTMÁR: Izveštaj o Uspjehu Ornitholoskih putovanja u Srbiji, Godine 1899 i 1900. Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini. Sarajevo, 1904.
8. Muzeji Srpske Zemlje: Dodatak ptica u muzeju srpske zemlje. Beograd 1905.
9. Muzeji Srpske Zemlje: Gradja za faunu Stare Srbije i Macedonije. Prestampana iz «Prosvetnog Glasnika» u Beograd 1907.
10. Muzeji Srpske Zemlje: Ornitološke Beleške iz Muzeja Srpske Zemlje. Beograd 1910.
11. REISER O.: Ornithologie Balcanica.
12. Kleinere Notizen aus Serbien.

A systematikai elősorolást illetőleg dr. HARTERT «Die Vögel der paläarktischen Fauna» című Berlinben megjelenő művének I—IX. füzetében foglalt nomenclaturáját követtem, mint legtökéletesebbet. Az 1912-ig gyűjtött anyag egyenkint, a közelebbi adatokkal, időbeli sorrendben van elősorolva. A latin név előtti «B» betű azt jelenti, hogy a madár bőrpáraeparatumként van kikészítve és megőrizve; a szerb állammúzeum egyes példányainak dátumai régi naptár szerint értendők. A *-gal megjelölt példányok a zágrábi múzeumban találhatóak. A REISER O. által gyűjtött és a boszniai múzeumban őrzött madarak adatait, az idő rövidsége miatt, már nem tudtam megállapítani.

Végül legyen szabad itt még mindazon uraknak köszönetet mondani, kik tettel vagy tanáccsal segítségemre voltak; különösen hálás köszönetet mondok azonban JOANOVICH SÁNDOR minisztr. tanácsos, főispán úr Öméltóságának, mint a Délmagyarországi Természettudományi Társulat elnökének, ki személyes közbenjárásával ezen kutató utamat egyáltalában lehetővé tette, továbbá fentnevezett társulat választmányi tagjainak az irántam tanusított jóindulatukért.

Materialien zur Avifauna Serbiens.

Von DIONYSIUS LINTIA.

Für das Frühjahr 1912 projektierte ich mit meinem hochverehrten Freunde und tüchtigen Berufs naturforscher Dr. HUGO WEIGOLD aus Helgoland eine längere Sammel- und Forschungsreise nach Serbien, die aber leider wegen der damals herrschenden Balkan-Kriegsgesinnung resultatsvoll nicht ausgeführt werden konnte. (Siehe Dr. H. WEIGOLD «Eine mediterrane Oase in der Vogelwelt Südostungarns». Aquila Tom. XX. 1913. Pag. 179.) Diese übertriebene Kriegsfurcht hat sich — uti figura docet — auch bewahrheitet; und nun wird es mir klar, weshalb nicht nur die serbische Regierung, sondern — leider — im ersten Momente auch die Fachleute des Serbischen Landesmuseums, sogar aus der zoologischen Wissenschaft eine politische Frage zu machen schienen.

Und alldies geschah allein wegen meiner ungarischen Staatsangehörigkeit.

Ich bedauerte nur die Mühe der mit dieser Reise verbundenen Vorarbeiten, welche mir mehrere Wochen, ja Monate in Anspruch nahmen, in Folge Übersetzung der einzelnen, in serbischer Sprache erschienenen ornithologischen Mitteilungen, damit sie meinem Freunde WEIGOLD zugänglich werden. Ich ging ja dieser Forschungsreise mit einer fast fertig ausgearbeiteten systematischen Enumeration entgegen, die einesteils in der Natur selbst, anderenteils aber in den einzelnen Landes-Kollektionen nachkontrolliert, respektive ergänzt und schließlich möglichst mit Belegexemplaren hätte bewiesen werden sollen. Hauptsächlich letzteres wurde aber unerreichbar. Ich pflegte trotzdem die Hoffnung weiter, daß es mir im nächsten Jahre oder eventuell noch später gelingen wird, meinen Plan vollständig durchzuführen, doch vergebens. Die Kriegsfurie wuchs immer größer und nun muß ich leider für die nahe Zukunft davon gänzlich absehen. Dies soll nun als Erklärung dienen, weshalb ich die Veröffentlichung dieser Arbeit bis jetzt in Suspenso hielt.

Indem ich dies nun beabsichtige, glaube ich der Ornithologie zwei Dienste zu leisten, u. zw.: denen, die der serbischen Sprache nicht mächtig sind, die bisherigen wichtigeren ornithologischen Publikationen zugänglich zu machen; zweitens, eine Grundlage zu bieten denjenigen, die sich die Erforschung der Avifauna Serbiens in der Zukunft zur Aufgabe machen.

Die ornithologische Wissenschaft hat in Serbien erst in den letzten 2 Jahrzehnten intensiver begonnen; bis dahin waren sehr wenige, oder gar keine Fachleute, die die Vogelkunde kultiviert hätten und hauptsächlich waren keine Präparatoren, die das ornithologische Material, welches von Privatpersonen oder Jagdgesellschaften in verschiedenen Teilen des Landes gesammelt wurde, für eine Sammlung aufzuarbeiten und es gehörig zu ordnen berufen gewesen wären.

Fast mit Gewißheit kann man den Geburtstag der ornithologischen Wissenschaft in Serbien bestimmen.

Den Grundstein legte Dr. JOSEF PANČIČ mit seinem im Jahre 1867 herausgegebenen Werke «Die Vögel Serbiens»; leider erschien dies nur in serbischer Sprache. PANČIČ war hauptsächlich Botaniker, und so hatte er eigentlich nur die ihm bekannteren Vogelgattungen zusammengeschrieben, um dadurch quasi den Impuls zur weiteren Arbeit zu geben. Ernstlicher, das heißt in wissenschaftlicher Richtung beginnt die ornithologische Tätigkeit erst im Jahre 1879, als der Rechnungsbeamte MIHAJLO MIHAJLOVITY als Präparator auftaucht. MIHAJLOVITY kam in seiner amtlichen Mission in verschiedene Teile des Landes und so hatte er Gelegenheit, verschiedenes zu sammeln. Das gesammelte Material wurde in dem «Zoološkom Kabinetu Veliki Skole» (Zoolog. Kabinet der Universität) aufbewahrt.

Später — 1898 — wurde der Lehrer von Belgrad, PERA GYURITY nach Stuttgart und Wien entsendet, und Prof. PAJA ARŠINOV nach Zagreb, damit sie sich die Präparierkunst aneignen. Von ihnen hatte es auch der Lehrer MIHAIL RAŠKOVITY erlernt. Als dann das Museum mehrere Räumlichkeiten im «Stevićini Dom» bekam, wurde Lehrer GYURITY von seinem Amte enthoben, damit er sich nur seinem neuen Berufe widmen könne. GYURITY hatte dieses Jahr mit 307 neuen und 140 umgearbeiteten Vogelpräparaten die Sammlung bereichert. Bald haben sich auch andere Liebhaber aus dem Lande angeschlossen, wie: WLADIMIR BRZAKOVITY, Förster aus Raška, BOŽIDAR DRAGIČEVITY Tierarzt aus Niš, Dr. SENKIJEVITY u. m. a., die sehr schöne und seltene Objekte dem Museum zusandten.

1899 schließt sich Univ. Prof. Dr. ŽIVOJIN GEORGJEVITY mit Präparator KOCHAN an, dem uns allen wohlbekannten REISER, in dessen Gesellschaft die verschiedenen Gegenden Serbiens durchforscht wurden.

Mehr und mehr wird auch darauf geachtet, daß man auch den volkstümlichen Namen der Vögel ermittelt.

O. REISERS Arbeit nach der serbischen Forschungsreise 1899 und 1900, in den verschiedenen Jahreszeiten und Teilen des Landes (in bosnischer Sprache) umfaßt den größten Teil der für Serbien bis dahin bekannten Vögel. R. führt 202 Spezies an; 605 von ihm gesammelte Exemplare enthalten 185 Spezies.

SPIRIDION BRUSINA erhielt auch — durch ihn nach Serbien 1890 (bei Niš, Kuršumlje, Kopaonik) entsendete Sammler — 91 Vögel in 52 Spezies, ferner 31 Spezies Eier; seine Enumeration enthält somit 83 Spezies.

Während ich diese Zeilen niederschreibe, erfahre ich nach Privatinformationen, daß die Haupt- und maßgebendste Sammlung des serbischen Staates, die Sammlung des Museums in Belgrad in Folge der wiederholten Bombardierung der Stadt, sehr arg beschädigt und so manches zoologische Material vernichtet wurde, also als Basis wahrscheinlich nicht mehr gelten kann.

Meine Arbeit bezweckt hauptsächlich die Zusammenfassung jenes ornithologischen Materials, das in den verschiedenen, auf Serbien bezüglichen, und mir zugegangenen Publikationen enthalten ist, ergänzt durch mein Studium im Belgrader Landesmuseum und Aufzählung des dort bezughabenden Materials.

Diese Publikationen sind folgende:

1. Dr. JOSIF PANČIĆ: Ptice u Srbiji, Beograd 1867.
2. E. DOMBROWSKI: Die Grundlage der Ornithologie Nordwest-Serbiens. (Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini. Bd. VII. 1895.)
3. S. BRUSINA: Motriocem pticijega svijeta. (Glasnik hrv. nat. društva god. V. i Ptice Hrvatsko-Srpske. Spomenik XII. Srp. Kraly. Akademije. Beograd.)
4. S. BRUSINA: Zur Ornithologie Serbiens. (Aquila. Jahrg. IX. 1912. Budapest.)
5. H. P.: Puzgavac. (*Tichodroma muraria* L.) Muzeji Srpske Zemlje. Beograd 1903.
6. Muzeji Srpske Zemlje. Spisak Ptica u Muzeji Srpske Zemlje. Beograd 1904.
7. O. REISER: Izveštaj o Uspjehu Ornitholoskih putovanja u Srbiji. Godine 1899 i 1900. Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini. Sarajevo 1904.
8. Muzeji Srpske Zemlje. Dodatak ptica u Muzeju Srpske Zemlje. Beograd 1905.
9. Muzeji Srpske Zemlje: Gradja za Faunu Stare Srbije i Makedonije. Prestampana iz «Prosvetnog Glasnika» u Beograd 1907.

10. Muzeji Srpske Zemlje. Ornithološke Beleške iz Muzeja Srpske Zemlje. Beograd 1910.

11. O. REISER: Ornithologia Balcanica.

12. Kleinere Notizen aus Serbien.

Bezüglich der systematischen Aufzählung befolge ich die Nomenklatur E. HARTERTS («Die Vögel der Paläarktischen Fauna», Berlin, bisher erschienen I—IX), als die heute vollkommenste. Das bis 1912 gesammelte Material wird einzeln, mit den näheren Daten in der chronologischen Reihenfolge angeführt, B. vor den lateinischen Namen bedeutet, daß der Vogel als Balg präpariert aufbewahrt wird; die Daten der Belegexemplare des Serbischen Landesmuseums sind nach dem alten Styl zu verstehen. Die mit * bezeichneten Exemplare befinden sich im Museum zu Zagreb. Die im Bosnischen Landesmuseum befindlichen, von O. REISER gesammelten Vögel konnte ich wegen Zeitmangel nicht mehr ermitteln.

Zum Schluß sei mir erlaubt, hier all jenen Herren, die mir mit Rat und Tat an der Seite standen, bestens zu danken; insbesondere aber sei herzlichst gedankt Sr. Hochgeboren dem Ministerialrat, Obergespan und Vorsitzenden der Südungarischen Naturwissenschaftlichen Gesellschaft, Herrn ALEXANDER v. JOANOVICH, der mit seiner persönlichen Intervention diese meine Forschungsreise überhaupt möglich machte; ferner auch den Ausschußmitgliedern obgenannter Gesellschaft für Ihre Gewogenheit.

A Szerbiában megfigyelt és gyűjtött madarak systematikai jegyzéke.

Systematisches Verzeichnis der in Serbien beobachteten und gesammelten Vögel.

Passeres.

Familia Corvidae.

1. *Corvus corax corax* (L.).

Szerb: Gavran, Grobar (Krotova-nál Ó-Szerbiában).

A holló majdnem egész Szerbiában el van terjedve és állandó költő madár.

Der europäische Kolkrabe ist fast in ganz Serbien verbreitet als ständiger Brutvogel.

D. Truava 22. III. 1903. REISER 2 Exempl.

2. *Corvus cornix cornix* (L.).

Szerb: Vrana siva.

Mindenütt közönséges; az egész országban állandó költő madár.

Überall gemein; im ganzen Lande ständiger Brutvogel.

B. ♂ Kuršumlje 9. X. 1890.*

♂ Kuršumlje 9. X. 1890.*

REISER 3 Exempl. (1 Albino).

3. *Corvus frugilegus frugilegus* (L).

Szerb: Vrana kopač, Gal (Morava kerület), Gak (Prokupljénél).

A vetési varju kolóniákban fészkel Szerbia igen sok részében. Belgrád közvetlen közelében is fészkel egy nagy társaság ottlétem idejében.

Die Saatkrähe brütet kolonienweise in sehr vielen Teilen Serbiens. In der unmittelbaren Nähe von Belgrad brütete während meines Dortseins auch eine große Gesellschaft.

B. ♂ juv. Niš 28. X. 1890.*

♀ Belgrad 7. XII. 1904.

♂ Vranja 15. XII. 1904.

♀ Belgrad 23. XII. 1904.

♂ Belgrad 23. XII. 1904.

A boszniai tartományi múzeumban van 1 pár. — Im bosnischen Landesmuseum 1 Paar.

4. *Coloeus monedula collaris*. (DRUMM.)

Szerb: Čavka.

A keleti csóka igen gyakori állandó madara az országnak, főleg a nagyobb folyók mentén és a Duna mellett. Hogy a *C. monedula collaris* Szerbiának specialis faja, REISER nem akarja elismerni.

Die osteuropäische Dohle ist ein sehr häufiger, ständiger Bewohner des Landes, insbesondere längs der großen Flüsse und der Donaugegend. Daß *C. m. collaris* die spezielle Form von Serbien wäre, will REISER nicht anerkennen.

Prokuplje III. 1886.

B. ♂ Kuršumlje 9. X. 1890.*

B. — Mušak 12. X. 1890.*

B. — Jelašnica (Niš mellett) 1899.

B. ♀ Skoplje 2. VI. 1905.

B. ♂ Bitolj 11. VI. 1905.

5. *Pica pica pica*. (L).

Szerb: Svraka.

Mindenütt közönséges állandó madár.

REISER 3 drb-ot gyűjtött.

Überall gemeiner Standvogel. REISER sammelte 3 St.

B. — Zaječar. — 1887.

B. ♂ juv. Kuršumlje 9. X. 1890.*

6. *Nucifraga caryocatactes caryocatactes* (L).

Szerb: Lesljikara, Kreja planinska.

A szerbiai havasokon nem nagyon ritka. Kopaonik, Stara és Suva-planina, ahol fészkel is.

In den serbischen Hochgebirgen nicht zu selten. Kopaonik, Stara u. Suvaplanina, wo sie auch brütet. REISER sammelte 3 St. bei Zborište (Kopaonik).

Kopaonik 10. VIII. 1887.

B. ♀ Stara Planina V. 1899.

B. — Kopaonik IV. 1903.

B. — Kopaonik 3. VI. 1903.

REISER 3 Exempl. Zborište (Kopaonik).

7. *Garrulus glandarius glandarius* (L).

Szerb: Kreja, Sojka.

Mindenütt el van a szajkó terjedve, különösen erdős vidékeken, ahol egyúttal költ is.

REISER 5 typikusan színezett példányt gyűjtött.

Überall ist der Eichelhecher verbreitet, besonders in bewaldeten Gegenden, wo er auch brütet. REISER sammelte 5 typisch gefärbte Exemplare.

B. ♂ Surdulica 30. V. 1899.

B. — Raška III. 1903.

— ♀ Skoplje 16. XII. 1903.

B. ♂ Skoplje 16. XII. 1903.

— ♀ Nerezi 15. IX. 1904.

B. ♂ Vratnica 24. I. 1905.

B. ♀ Vratnica 4. V. 1905.

B. ♂ juv. Bal Tepe 21. VI. 1905.

B. ♂ Bal Tepe 21. VI. 1905.

B. ♂ Sv. Ilija 22. IX. 1906.

B. ♀ Sv. Arangel 23. IX. 1906.

8. *Pyrrhonorax pyrrhonorax* (L).

Szerb: Galic, Čavka planinska.

A havasi csókát már Dr. PANČIČ említi a Kopaonik hegységről. REISER azt mondja az ő szerbiai útleírásában, hogy PANČIČ állítása nem állhat meg, mivel a Kopaonik hegység a havasi csóka tartózkodására sziklás helyek hiányában nem alkalmas. Ő csak a Stara- és Suva-Planinán figyelte és gyűjtötte. (Babin Zub 3 drb.) Circa 20 pár. A dolog azonban mégis másképp áll. PANČIČ megfigyelését újból és pontosabban igazolja BRZAKOVITY VLADIMIR erdész. 1903. év tavaszán BRZAKOVITY hosszabb ideig volt hivatalosan elfoglalva a Kopaonik hegységben; mint buzgó munkatársa a múzeumnak, azt a megbízatást nyerte, hogy a Pančič említette ritkaságokat figyelje meg és gyűjtse; feladatának igen szorgalmasan utána is járt. Elsősorban is sikerült neki pontosan megállapítani a *Pyrrhonorax* tartózkodási és fészkelő helyét. Ez a madár a Kopaonikon gyakori, még pedig fészkelve a «Kozji Krš»-en. Suvo Rudištében szintén található, a

hol az elhagyatott kútszerű bányabejáratokban fészkel; itt nagyon nehezen lehet megkeríteni, mivel semmi áron sem mozdulnak ki, ha veszélyt sejtenek. Aratás idejében csapatosan csatangolnak eleséget keresve, mely többnyire kedvenc eledeléből: sáskákból áll.

Igen gyakori a havasi csóka a «Periski Planinán» (Periške hegylánc) és főleg a «Jelov Vrh», «Ulanac», «Vrtače» és «Sedlar»-nevű csúcsokon, mindannyi 1000 m.-nél magasabb. A «Jelov Vrh»-en az úgynevezett «Prapost» szakadékban, melynek több oldalbejárata van, kb. 30 drb él vagy 20 galamb társaságában; kevesen vannak itt, mert a közönséges varjú is megtelepedett. «Suežni Vrh» («Suežna Propurina»)-nél, Jelov Vrh-tól kb. $\frac{3}{4}$ órányira, egy könnyebben hozzáférhető szakadék van, ahol egy kb. 150 főnyi társaság van galambok társaságában. Innen $\frac{1}{4}$ órányira távolabb a «Vrtače»-n hasonlóan az előbbihez egy közel 300 drb.-ból álló csapat él; itt van a legtöbb, mivel e hely messze van a községtől és így nincsenek üldözésnek kitéve; innen kb. 20 percnnyire van az úgynevezett «Periško Padina», a hol egy 200 drb.-ot számláló társaság él. A «Suežni Vrh»-től nyugatra kb. $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$ órányira van «Sedlar» és «Ulanac»; előbbin kb. 200 drb, utóbbin pedig kb. 300 drb él. Az egyes csapatok a délelőtti órákban mind a «Kladancu» nevezetű fensíkon levő forráshoz jönnek inni. Nyáron, midőn a gyümölcs, különösen az eper érik, egészen a falvakba jönnek. Föntemlített helyeken a Pyrrhocoraxok rendszeren áprilisban vagy május elején költenek.

A belgrádi múzeumban 9 drb van, melyek mind a «Periške Planinán»-n 1914. július 5—11-ke között lövtek.

♂ Suva Planina (Ništól délkeletre) 24. V. 1899.

1 drb a «Belgrádi Vadásztársaság» helyiségében Tupižnicából (Timoki ker.) való, 1904-ből, ahova újabban telepedett meg.

Die Alpenkrähe (Steinkrähe) erwähnt schon Dr. PANČIČ vom Kopaoniker Gebirge. REISER sagt in seinem Bericht über seine serbische Reise: «Die Behauptung PANČIČ's könne nicht bestehen, da das Kopaoniker Gebirge für den Aufenthalt der Alpenkrähe nicht geeignet ist, weil keine felsigen Partien vorhanden». Er habe sie nur in der Stara u. Suva Planina beobachtet u. gesammelt. (Babin Zub 3 St.) Circa 20 Paare.

Dennach steht die Sache anders. PANČIČ's Behauptung bestätigte von neuem und genauer Förster Vladimir BRZAKOVITY. Er war im Frühjahr 1903 am Kopaonik-Gebirge längere Zeit ämtlich beschäftigt und als eifriger Mitarbeiter des Museums wurde er beauftragt, während seiner Tätigkeit, die von PANČIČ erwähnten Specialitäten zu beobachten und zu sammeln. Dieser seiner Aufgabe ist er auch sehr eifrig nachgegangen. In erster Linie gelang es ihm, den Aufenthaltsort und die Brutstätte der Pyrrhocorax genau festzustellen. Dieser Vogel kommt am Kopaonik häufig vor, u. zw. brütend in «Kozji-Krs». In Suvo Rudište

sind sie ebenfalls zu finden, wo sie in den verlassenen brunnenartigen Schachteingängen nisten. Hier sind sie sehr schwer zu erreichen, da sie sich in keinem Fall herausrühren, wenn sie Gefahr wahrnehmen. Zur Erntezeit streichen sie schaaarenweise umher Nahrung suchend, die meist aus Heuschrecken — als Lieblingsnahrung — besteht.

Sehr zahlreich ist die Alpenkrähe an der «Periški Planina» (Periške Gebirgskette) und hauptsächlich auf den «Jelov Vrh», «Ulanac», «Vrtače» und «Sedlar» genannten Gipfeln. (Alle über 1000 M. bedeutend höher.) Am «Jelov Vrh» in der sogenannten «Propast»-Schlucht (Abgrund), die mehrere Seitengänge hat, leben circa 30 St. in Gesellschaft von circa 20 Tauben; hier sind wenige, da sich die gewöhnliche Krähe auch angesiedelt hat. Bei «Snežni Vrh» (Snežna Propurina), von «Jelov Vrh» circa $\frac{3}{4}$ Stunden entfernt, ist eine leichter zugängliche Schlucht, wo eine ungefähr 150 St. zählende Gesellschaft lebt, der sich einige Tauben anschliessen. Von hier eine $\frac{1}{4}$ Stunde entfernt, am «Vrtače» gleich den vorigen lebt eine Schaar von ungefähr 300 St. Hier sind sie am zahlreichsten, da die Stelle weit vom Orte entfernt ist und so werden sie nicht verfolgt. Von hier aus circa 20 Minuten ist die sogenannte «Periške Podina», wo eine circa 200 St. zählende Gesellschaft lebt. Von «Snežni Vrh» westlich ungefähr eine $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ Stunde ist «Sedlar» und «Ulanac»; auf ersterem leben circa 200, auf letzterem 300 St. Die einzelnen Schaaaren kommen in den Vormittagsstunden alle zur Tränke zu den auf der «Kladancu» genannten Hochebene befindlichen Quellen. Im Sommer, wenn das Obst reift, besonders die Maulbeeren, da kommen sie bis in die Ortschaften. Die Pyrrhocoraxe brüten auf den obgenannten Stellen im April oder Anfang Mai.

Im Belgrader Museum befinden sich 9 St., alle am «Periška Planina» von 5—11 VII. 1904. erlegt.

♂ Suva Planina (Südöstlich von Niš) 24. V. 1899.

1 St. im Belgrader Jägerklub aus Tupižnica (Timoker Bezirk) 1904, wo sie sich neuerlich ansiedelte.

Familia Sturnidae.

9. *Sturnus vulgaris vulgaris* L.

Szerb: Čvorak, Brljak.

A Szerbia északi határán áttelelő seregélypéldányok valószínűleg mind e fajhoz tartoznak; télen át a «Széchenyi-utunkon», a Duna mentén többször találkoztam e madarakkal, sőt gyűjtöttem is. Talán északról érkezett, itt telelő példányok. Hogy a múzeum egyes példányai ide tartoznak-e, sajnos, nem tudtam pontosan megállapítani.

Die in Serbien an der nördlichen Grenze überwinternden Individuen dürften meist dieser Form angehören. Ich habe während der Winterzeit auf unserer «Széchenyi-Straße» längs der Donau einigemale diese Vögel begegnet und auch gesammelt. Vielleicht aus dem Norden angekommen und hier überwinternd. Ob einzelne Exemplare des Museums dieser Form angehören, konnte ich leider nicht genau feststellen.

10. *Sturnus vulgaris poltaratškyyi* FINSCH.

Szerb: Čvorak, Boljak.

A szibériai seregély Szerbiában különösen a nagyobb folyók menti lapályos vidékeken közönséges költő madár. Hegyes vidéken pl. Vladičini Han, Vlasina, Prokuplje, Skoplje stb. szintén elég gyakori. DR. HARTER a *purpurascens* fajt tartja a tulajdonképeni balkáni formának, azonban a *poltaratškyyi* faj leírása a szerbiai seregélyekre jobban illik rá. Délkeleti Magyarországon ez a faj is előfordul; ugyanez áll Romániára nézve is. (Lásd: R. DOMBROWSKI: «Ornis Rumaeniae».)

Der Star ist in Serbien besonders im Flachlande längs der größeren Flüsse ein sehr gemeiner Brutvogel. In gebirgigen Gegenden, z. B. Vladičini Han, Vlasina, Prokuplje, Skoplje, etc. auch ziemlich häufig. DR. HARTER hält die Form *purpurascens* für die eigentliche der Balkanhalbinsel, jedoch paßt die Beschreibung der Form *poltaratškyyi* auf den serbischen Star genauer. In Südost-Ungarn ist auch diese Form zu Hause. Auch für Rumänien gilt dasselbe. (Siehe R. DOMBROWSKI: «Ornis Rumaeniae».)

Prokuplje IX. 1886.

Prokuplje IX. 1886.

Negotin III. 1896.

Negotin III. 1896.

B. ♂ juv. Vlasina 30. V. 1899.

B. — Skoplje 9. IX. 1904.

B. — Tetovo 3. IV. 1905.

B. ♂ Tetovo 21. IV. 1905.

B. — Bitoly 11. VI. 1906.

B. 2 ♂ 1 ♀, Niš 26. X. 1890.*

REISER 7 Exempl.

11. *Pastor roseus* (L.)

Szerb: Skrly.

REISER azt írja a rózsaseregélyről, hogy habár teljes bizonyossággal

* Itt BRUSINA a következőt jegyzi meg: «tria specimina, omnia ad typicam formam pertinentia». Valószínűleg azok csak e 2 fajhoz tartoznak.

* Hiezu bemerkt BRUSINA: «tria specimina, omnia ad typicam formam pertinentia». Wahrscheinlich gehören diese nur zu diesen 2 Formen.

nincs beigazolva, mégis biztos e madarak fészkelése 1899-ben az ország délkeleti részében. Knjaževacban több ízben lettek megfigyelve. SANTARIUS praeparátor Dolnja-Kamenica közelében V. 23-án néhány darabot ejtett el; nyár közepén a niši kertekben csapatosan voltak.

REISER schreibt über den Rosenstar, daß wenn es auch nicht mit Bestimmtheit bewiesen, so ist dennoch bestimmt das Brüten dieser Vögel im Jahre 1899 im südöstlichen Teile des Landes. In Knjaževac wurde es öfters beobachtet. Präparator SANTARIUS erlegte am 23. V. in der Nähe von Dolnja-Kamenica einige Stücke. Mitten im Sommer waren sie in den Gärten von Niš scharenweise gewesen.

— Niš — 1894.

B. ♀ Knjaževac 11. V. 1899.

Familia Oriolidae.

12. *Oriolus oriolus oriolus* (L.)

Szerb: Vuga, Žuja, Žulja. (Ezt a nevet igen sokszor a függőcinege névével cserélik fel.)

A sárgarigó, a legmagasabb hegyi régiókat kivéve, mindenütt el van terjedve.

Der serbische Name (s. o.) wird sehr oft mit dem der Beutelmeise: *Aegithalus pendulinus*, verwechselt.

Der Pirol ist, ausgenommen die höchsten Bergregionen, überall verbreitet.

♂ Negotin — — 1895.

♀ Negotin — — 1895.

B. ♀ Zaječar 6. V. 1899.

B. ♂ Knjaževac 6. V. 1899.

B. ♂ Prokuplje 27. VI. 1899.

Familia Fringillidae.

13. *Coccothraustes coccothraustes coccothraustes* (L.)

Szerb: Botokljun (bunkócsőrű, Knüppelschnabel), Debelkljuna (Vranja), Debelokljuna (Zvezdan et Timok), Topokljuna (Kruševac).

A magtörőpinty, ha nem is közönséges, mégis elég gyakran található átteelve.

REISER 5 Exempl.

Der Kirschenbeißer is überall, wenn auch nicht gemein, so doch ziemlich häufig anzutreffen, meist überwintend.

B. ♂ Suvodolski manastir 8. V. 1899.

B. — Niš 17. I. 1903.

14. *Chloris chloris chloris* (L.)

Szerb: Zelendur, Zelentarka.

A zöldike mindenfelé ismeretes költőmadár; át is teel.

Der Grünling ist ein überall bekannter Brutvogel; überwintert auch.

♂ Negotin — — 1895.

B. ♀ Raška 16. III. 1903.

♂ Niš 20. III. 1903.

B. ♂ Kuršumlje 16. X. 1890.

B. ♀ Kuršumlje 16. X. 1890.

15. *Acanthis carduelis carduelis* (L.)

Szerb: Popadica (Poljin u. Levču, Skoplje), Česljugarka (Golubac), Čigančiča (Smederevo), Lepotica, Crvenperčica (Valjevo), Sarengizda.

Úgy mint az előbbi, a tengelic is igen ismeretes.

Wie die vorige Art ist der Stieglitz (Distelfink) auch bekannt.

— — Negotin — — 1895.

B. — Raška 16. III. 1903.

B. ♂ Kostur 16. III. 1903.

B. ♀ Kostur 16. III. 1903.

B. ♂ Skoplje 2. VI. 1905.

B. ♂ Čučer 20. IX. 1906.

B. ♂ ♀ Kuršumlje 15. X. 1890.

16. *Acanthis spinus* (L.)

Szerb: Zelenčica.

Ismeretes költőmadár. Ősszel a csízek száma az északról lezorzoló társaik által valószínűleg gyarapodik. REISER a Kopaonik-hegységben egész az erdő felső határvégéig megtalálta.

Bekannter Brutvogel. Im Herbst dürfte die Zahl der Zeisige durch nördlichere Genossen zunehmen. REISER traf ihn bis ans Ende der Baumregion auf dem Kopaonik-Gebirge.

B. ♂ Kopaonik — IV. 1903.

B. ♀ Kopaonik — IV. 1903.

B. ♂ Studenica 30. IV. 1903.

REISER: 2 Exempl.

17. *Acanthis cannabina cannabina* (L.)

Szerb: Juričica.

A közönséges kenderike, a magas erdőségektől eltekintve, egész Szerbiában elterjedt állandó madár.

Der Hänfling ist ein in ganz Serbien verbreiteter Brut- und Standvogel außerhalb der Hochwälder.

— — Zaječar — VI. 1890.

B. — Negotin — — 1895.

B. — Negotin — — 1895.

- ♂ Sičevo 22. V. 1899.
 B. ♂ Raška 5. III. 1903.
 B. — Raška 8. III. 1903.
 B. — Raška 8. III. 1903.
 B. — Raška 11. III. 1903.
 B. ♀ Prokuplje 6. IV. 1903.
 B. ♂ Prokuplje 7. IV. 1903.
 B. ♀ Prokuplje 7. IV. 1903.
 B. juv. Bitoly 11. VI. 1906.
 B. ♀ Sv. Ilija 23. IX. 1906.
 B. ♀ Sv. Arangel 24. IX. 1906.

18. *Serinus canaria serinus* (L.)

Szerb: Žutarica.

REISER a csicsörkét a Kopaonik-hegység Raška és Ivanica közötti fenyveseiben fészkelve találta; ősszel egész Szerbiában található. Valószínűleg a többi magasabb fekvésű erdőségekben is költöhet.

Hogy a belgrádi állami múzeumban ez a madár képviselve van-e, nem tudom.

REISER 4 Exempl.

O. REISER fand den Girlitz in den Nadelholz-Waldungen des Kopaonik-Gebirges zwischen Raška und Ivanica brütend; im Herbste in ganz Serbien. In den übrigen Hochwaldlagen dürfte er wohl auch brüten.

Daß im Belgrader Landesmuseum dieser Vogel repräsentiert wäre, ist mir nicht bekannt.

19. *Pyrrhula pyrrhula pyrrhula* (L.)

Szerb: Zimnica velka.

Miután én a közönséges pírókot délkeleti Magyarországon, tehát a szerb határon, télen már többször találtam és gyűjtöttem, biztosra veszem, hogy ezen madár télen Szerbiában is előfordul. REISER munkájában csak a nyugati pírókot említi.

Da ich den großen Gimpel (Dompfaff) in Südost-Ungarn, also an der serbischen Grenze, im Winter schon öfter angetroffen und gesammelt habe, nehme ich mit Bestimmtheit an, daß dieser Vogel auch in Serbien im Winter vorkommt. REISER erwähnt in seiner Arbeit nur den kleinen Gimpel.

20. *Pyrrhula pyrrhula europaea* VIEILL.

Szerb: Zimnica mala.

Szerbia erdőborította hegyeiben igen elterjedt a nyugoti (kispírók, ahol többnyire fészkel is. REISER nagy számban találta a Kopaonikon és Zlatiboron. Télen a kertekben is megfigyelhetők.

REISER 7 darabot vitt magával Serajevoba.

In den baumreichen Gebirgen Serbiens ist der kleine Gimpel sehr

verbreitet, wo er meist auch brütet. REISER hatte ihn am Kopaonik und Zlatibor sehr zahlreich angetroffen. Im Winter auch in den Gärten zu beobachten.

— ♂ Kopaonik (Jelak) 13. VI. 1899.

— ♀ Kopaonik (Jelak) 13. VI. 1899.

B. ♂ Kopaonik 4. VI. 1903.

— ♀ Zvezdan 20. IX. 1903.

— ♀ Zvezdan 20. IX. 1903.

B. ♂ Skoplje 2. XII. 1904.

B. ♂ Banja 7. X. 1890.*

REISER brachte 7 St. mit nach Serajevo.

21. *Loxia curvirostra curvirostra* L.

Szerb: Krstoklyun.

A közönséges keresztsőrűek Szerbia magas hegységeinek fenyves-régióit lakják, ahol minden valószínűség szerint költenek is. REISER igen gyakran találkozott vele a Kopaonikon és Zlatiboron, ahol 10 példányt gyűjtött. (Gavran-vrhu Miloševacnál és Zborište.)

Der gemeine Kreuzschnabel bewohnt die Nadelholzregionen des serbischen Hochgebirges, wo er aller Wahrscheinlichkeit nach auch brütet. REISER traf ihn sehr häufig am Kopaonik und Zlatibor, wo er 10 Exemplare sammelte. (Gavran-vrhu bei Miloševac und Zborište.)

B. ♂ juv. Studenica 30. IV. 1903.

B. ♂ Studenica 30. IV. 1903.

B. ♂ Studenica 30. IV. 1903.

22. *Fringilla coelebs coelebs* L.

Szerb: Zeba.

Szerbia egyik legközönségesebb éneklőmadara az erdei pinty, mely elkezdve a magas hegységtől le a fás kertekig mindenütt megtelepszik.

Einer der gewöhnlichsten Singvögel Serbiens ist der Buchfink, der seinen Aufenthalt vom Hochgebirge bis in die baumreichen Gärten wählt.

— ♂ Negotin — — 1895.

B. ♀ Negotin 3. V. 1899.

— ♂ Avala 19. II. 1903.

B. ♀ Kostur 21. III. 1903.

B. ♀ Kopaonik 18. IV. 1903.

B. ♀ Kopaonik 18. IV. 1903.

B. ♂ Kopaonik 18. IV. 1903.

B. ♂ Kopaonik 18. IV. 1903.

B. ♂ Kopaonik 18. IV. 1903.

B. ♂ Kopaonik 13. V. 1903.

- B. ♂ Kopaonik 13. V. 1903.
 B. ♀ Kopaonik 13. V. 1903.
 B. ♂ Bal Tepe 25. VI. 1905.
 B. ♂ Sv. Ilija 23. IX. 1905.
 B. ♀ Kuršumlje 11. X. 1890.*

23. *Fringilla montifringilla* L.

Szerb: Njegovic, Ikavec.

Szigorú teleken kétségkívül a fenyőpinty is felkeresi Szerbia északi határvidékét a Duna mentén; magam többször láttam hideg havas teleken Bázíás és Drenkova között a «Széchenyi-úton» téli pintycsapatokat a Dunán át Szerbia felé vonulni; ugyancsak ott gyűjtöttem is olyanokat.

Zweifellos besucht in strengen Wintern der Bergfink auch die nördlicheren Grenzgegenden Serbiens (längs der unteren Donau); ich habe des öfteren in kalten schneereichen Wintern zwischen Bázíás und Drenkova an der Széchenyi-Straße Bergfinkflüge beobachtet, die über die Donau nach Serbien dahinstrichen; auch habe ich dortselbst solche gesammelt.

- ♂ Beograd 6. II. 1900.
 — ♀ Beograd 6. II. 1900.
 — ♂ Bot. Bašta (Beograd) 13. I. 1903.

24. *Passer domestica domestica* (L.)

Szerb: Domaći vrabac, Vrabac pokučar.

Az egész országban közönséges és igen ismeretes állandó madár a háziveréb.

Egy 1906-ban Belgrád mellett gyűjtött példány albino. (Vajjon nem-e fordul elő a *Passer hispaniolensis hispaniolensis* TEMM. Szerbiában!?)

Im ganzen Lande ist der Haussperling ein gemeiner und sehr bekannter Standvogel.

Das bei Belgrad 1896 gesammelte Exemplar ist ein Albino. (Ob der Weidensperling: *Passer hispaniolensis hispaniolensis* TEMM. in Serbien wohl auch vorkommt?!)

- — Beograd — — 1896.
 B. — Kopaonik — IV. 1903.
 B. ♀ Tetovo 28. IV. 1905.
 B. ♂ Bitolj 11. VI. 1905.
 B. ♂ Čučer 20. IX. 1906.
 B. ♂ Kuršumlje 5. X. 1890.*
 2 B. ♂ Košmača 12. X. 1890.*
 B. ♀ Košmača 12. X. 1890.*

25. *Passer montana montana* (L.)

Szerb: Poljski vrabac, Vrabac poljski.

Mint előbbi rokona, a mezei veréb is mindenütt el van terjedve, azonban a lakott házak közelében gyérebb. Állandó madár.

Ebenso wie sein Vetter, ist auch der Feldsperling überall verbreitet, doch seltener in der unmittelbaren Nähe der bewohnten Häuser. Standvogel.

B. ♂ Smederevo 17. IV. 1899.

B. ♂ Koštur 21. III. 1903.

2 B. ♂ Raška 2. IV. 1903.

B. ♂ Tekija I. VI. 1905.

B. — Bitolj 11. VI. 1906.

26. *Emberiza calandra calandra* L.

Szerb: Stršelj pocvrkaš. Travajka.

Az ország sík vidékén (Moravavölgy és Dunamente) mindenütt gyakori fészkelő madár.

In den ebenen Teilen des Landes (Moravatal und Donaugegend) überall zahlreicher Brutvogel.

— — Negotin — — 1895.

B. ♂ Smederevo 19. IV. 1899.

B. ♂ Beograd okol 5. XII. 1903.

2 B. ♂ Skoplje 2. VI. 1906.

2 B. ♂ ♀ Niš 26. X. 1900.*

27. *Emberiza citrinella citrinella* L.

Szerb: Strnadica žutovoljka.

A citromsármány egész Szerbiában el van terjedve és télen-nyáron át közönséges. Télen az előbbi társaságában nagy csapatokban barangol.

Die Goldammer sind über ganz Serbien verbreitet und Sommer-Winter über sehr gemein. Im Winter scharenweise herumstreifend in Gesellschaft der vorigen Art.

— ♂ Kladovo 23. IV. 1899.

B. ♂ Smederevo 17. IV. 1899.

2 B. — Kopaonik 16. IV. 1903.

B. ♀ Tetovo 7. V. 1905.

2 B. ♂ juv. Kuršumlje 18. X. 1890.*

B. ♂ Košmača 12. X. 1890.*

28. *Emberiza melanocephala* SCOP.

Szerb: Strnadica crnoglava.

A belgrádi állami múzeumban 2 feketefejű sármányt őriznek, melyek Szerbiában való előfordulását bizonyítják. Nagyon kívánatos volna e madár elterjedésének további kutatása Szerbiában.

Im Belgrader Museum sind 2 Kappenammer aufbewahrt, als Beweis für ihr Vorkommen in Serbien. Jedenfalls wären weitere Untersuchungen über die Verbreitung dieses Vogels in Serbien sehr wünschenswert.

B. — Niš — — 1894.

B. ♂ Skoplje 6. V. 1906.

29. *Emberiza cirrus* L.

Szerb: Strnadica brkašica.

REISER ritkának és korlátolt számúnak tartja az örvössármányt Szerbiában; Prokupljében, Dolinában és Toplicában csak elszórva és elszigetelten találta. 5 példányt gyűjtött. Ezzel a fajjal én az Aldunán Berzászkától (szerbiai oldalon Dobra) egész Orsováig (illetve Tekija) találkoztam a Duna közvetlen közelében fekvő hegylejtőkön, úgy nyáron, mint télen is (Herkulesfürdőnél); annál valószínűbb, hogy a szerb parton és így beljebb az országban is elő fog fordulni. Ezt igazolja a BRZAKOVITY erdész által 1903. év tavaszán gyűjtött szép *E. cirrus* sorozat.

REISER nennt die Zaunammer für spärlich und beschränkt an der Zahl in Serbien; in Prokuplje, Dolina und Toplica traf er sie sehr zerstreut und isoliert. Er sammelte 5 Exemplare. Ich begegnete dieser Art längst der unteren Donau von Berzászka (serbische Seite Dobra) bis Orsova (resp. Tekija) unmittelbar an der Donau nahe liegenden Abhängen, sowohl im Sommer, als auch im Winter (bei Herkulesbad). Umso wahrscheinlicher wird sie also auch auf dem serbischen Ufer und somit auch im Inlande vorkommen. Dies bestätigt die vom Förster BRZAKOVITY im Frühjahr 1903 gesammelte schöne Serie von *E. cirrus*.

B. ♀ Kuršumlje 9. VI. 1899.

3 ♂ Raška kraj Ibra 3. III. 1903.

5 B. — Raška 8. III. 1903.

— Raška 11. III. 1903.

B. — Raška 16. III. 1903.

B. ♂ Kostur 21. III. 1903.

B. ♀ Kostur 21. III. 1903.

B. ♀ Raška 30. III. 1903.

B. ♀ Prokuplje 9. IV. 1903.

B. ♂ Kopaonik 17. IV. 1903.

B. ♀ Kuršumlje 10. X. 1890.*

30. *Emberiza hortulana* L.

Szerb: Strnadica vrtna.

A kerti sármány úgy látszik valamivel ritkábban van elterjedve, mint az előbbi faj. REISER Smederevo és Kladovónál figyelte meg.

Érdekes volna kikutatni, hogy ennek közeli rokona, a rozsdás sármány (*Emberiza caesia* CRETZSCHM.) az ország déli részében nem fordul-e elő?

Die Gartenammer scheinen etwas seltener verbreitet zu sein, als die vorige Gattung. REISER beobachtete sie bei Smederevo und Kladovo.

Interessant wäre zu erforschen, ob die nahe verwandte Art: der

Graue Ortolan (*Emberiza caesia* CRETZSCHM.) im südlichen Teil des Landes vorkommt.

— ♂ Sičevo 22. V. 1899.

B. ♂ Bitolj 11. IV. 1906.

31. *Emberiza cia* L.

Szerb: Strnadica čakavica.

A bajszos sármánnyal találkoztam Bázíás és Orsova között, a Duna balpartján huzódó előhegyek köves, bokros területein, úgy nyáron, mint télen; és miután a Duna jobb (szerb) partja parallel teljesen hasonló, biztosra veszem, hogy ott is állandó. A golubaci várrom közelében már nehányszor megfigyeltem. REISER kisebb számban említi Toplidolnál a St. Planinán és Dušniknál, a Suva-Planinán, ahol 4 darabot ejtett el. Leginkább a napos oldalakat kedveli, azért mindig olyan helyeken található.

Ich habe die Zip-Ammer von Bázíás bis Orsova im Vorgebirge des linken Donauufers, besonders in gestrüppigen, steinigen Gegenden im Sommer und Winter sehr oft begegnet, und da das rechte (serbische) Donauufer parallel genau so ist, so nehme ich mit Bestimmtheit an, daß sie auch dort ständig ist. In der Nähe der Burgruine von Golubac beobachtete ich sie einigemal. REISER erwähnt sie in kleiner Anzahl bei Toplidol auf St. Planina und Dušnik in Suv. Planina, wo er 4 Stück erlegte. Die Zip-Ammer bevorzugt die Sonnenseite, ist daher immer an solchen Stellen zu treffen.

B. — Sv. Nikola 13. V. 1899.

B. ♀ Banja 7. X. 1890.*

32. *Emberiza schoeniclus schoeniclus* (L.).

Szerb: Strnadica močvarica.

REISER a nádi sármánnyal csak egyszer találkozott Ljubovijánál, ahol 1 darabot lőtt (1900. október 10-én), ez is valószínűleg már vonulóban volt, mint ő maga is mondja. Talán egy része az *Emb. schoeniclus schoeniclus*-nak már át is telel Szerbiában.

A belgrádi múzeumban van egy példány pontosabb adatok nélkül:

— Negotin — 1896-ból.

REISER begegnete den Rohammer nur einmal bei Ljubovija, wo er 1 St. erlegte (10. Okt. 1900); wie er meint, wahrscheinlich schon ein Zugvogel. Vielleicht überwintert ein Teil der *E. schoeniclus schoeniclus* in Serbien. Im Belgrader Museum ist ein Stück ohne genauere Daten aus:

— — Negotin — — 1906.

33. *Emberiza schoeniclus canneti* (BREHM.)

Szerb: Strnadica srednja.

Ez a vastagsőrű (pirócsőrű) sármány Szerbia mocsaras vidékein mindenfelé el van terjedve; itt állandó madár. Hogy Szerbiában más subspeciesek is előfordulnak-e, eddig még nem volt megállapítható.

A szerb állami múzeumban nem láttam, azonban REISER 7 példányt gyűjtött.

Diese Dickschnäblige Ammer ist in den sumpfigen Gegenden Serbiens allseits verbreitet; hier ist sie Standvogel. Ob andere Subspecies in Serbien auch vorkommen, konnte nicht festgestellt werden.

Im Serbischen Landesmuseum habe ich keine gesehen; hingegen sammelte REISER 7 Exemplare.

Familia Alaudidae.

34. *Melanocorypha calandra calandra* (L.)

Szerb: Ševa? (velica!) (vel. calandra!)

A belgrádi állami múzeumban van egy kalandra-pacsirta, bár pontosabb adatok nélkül, melyet KOCHAN praeparátor állítólag Belgrádnál ejtett el. Szerbiában való előfordulásának kikutatása nagyon kívánatos volna, annál is inkább, miután Montenegróban, Bulgáriában, Törökországban, Görögországban és a Dobrudzsában szintén előfordul.

Im Belgrader Landesmuseum ist ein Balg von der Kalanderlerche ohne genauere Daten, welches Präparator KOCHAN angeblich bei Belgrad erlegte. Genaueres Nachforschen über ihr Vorkommen in Serbien wäre sehr erwünscht, zumal sie in Montenegro, Bulgarien, in der Türkei, Griechenland und in der Dobrudscha auch vorkommt.

35. *Calandrella brachydactyla brachydactyla* (LEISLER).

Szerb: Ševa kratkoprsti.

Habár közelebbi adataim a rövidujjú pacsirtának Szerbiában való előfordulására nézve nem állnak rendelkezésemre, mégis meg vagyok róla teljesen győződve, hogy vonulása idejében Szerbia területét is érinti. Megtalálták már a Dobrudzsában, Bulgáriában, Görögországban és Boszniában; én pedig DR. WEIGOLDdal 1912. április 21—29. között Ó-Moldován és a Golubaccal szemben fekvő Moldovai-szigeten (tehát Szerbia közvetlen északi határán) gyűjtöttem több példányban. Utóbiaknak bizonyára Szerbián keresztül kellett tovamonulniok. (Talán a Morava-völgyén át.) Bizonyos, hogy alaposan kell utánuk kutatni, mivel igen nehezen fedezhetők fel, különösen, ha nem ügyelünk hívogató hangjukra.

Obwohl mir keine genaueren Daten über das Vorkommen der Kurzzeihigen Lerche in Serbien vorliegen, bin ich doch vollkommen überzeugt, daß sie auch das Gebiet Serbiens bei Zugzeiten berührt. Sie wurde in der Dobrudscha, Bulgarien, Griechenland, Bosnien angetroffen, und ich hatte mit DR. WEIGOLD am 21—29. April 1912 in Alt-Moldova und auf der gegenüber Golubac liegenden Moldovaer Insel (also an der unmittelbaren nördlichen Grenze Serbiens) mehrere

Exemplare gesammelt. Die letzteren mußten wohl über Serbien dahin ziehen. (Vielleicht durch das Moravatal.) Entschieden muß man sehr genau nachsuchen, da sie sehr schwer zu entdecken ist, besonders wenn man ihren Lockruf nicht beachtet.

36. *Galerida cristata cristata* (L).

Szerb: Ševa kukuljava.

A búbos pacsirta mindenütt el van terjedve Szerbia nyílt térségein, azonban teljesen hiányzik a hegyes vidékeken. Állandó madár, mely télen a lakóhelyiségek közelébe jön.

A későbbben itt kutató ornithologusok feladata lesz majd megállapítani, hogy a búbos pacsirtának tulajdonképeni balkáni formája, a *Galerida cristata meridionalis* BREHM, Szerbiában előfordul-e?

REISER 5 Exempl.

Die Haubenlerche ist auf den offenen Geländen Serbiens überall verbreitet, jedoch fehlt sie vollkommen in den Gebirgslagen. Sie ist Standvogel, die im Winter die Nähe der Wohnhäuser sucht.

Aufgabe der später hier forschenden Ornithologen bleibt es, festzustellen, ob die eigentliche Balkanform der Schopflerche (*Galerida cristata meridionalis* BREHM) in Serbien auch vorhanden ist.

— ♀ Jelašnica (bei Niš) 21. V. 1899.

B. ♀ Skoplje 18. IX. 1904.

B. ♂ Bitolj 11. VI. 1906.

B. ♂ Kuršumlje 9. X. 1890.*

B. ♀ Kuršumlje 8. X. 1890.*

37. *Lullula arborea* (L).

Szerb: Ševa krunica.

REISER szerint az erdei pacsirta az országban mindenfelé költ, de csak csekély számban. Összesen 5 darabot ejtett el. Ennél a fajnál is megemlítendőnek tartom, hogy a subsp. *flavescens* EHMKE is fontos tárgya a későbbi kutatásoknak.

Nach REISER brütet die Heidelerche im Lande überall, aber nur in geringer Zahl. Erlegte zusammen 5 St. Auch bei dieser Art sei erwähnt, daß die subsp. *flavescens* EHMKE auch ein wichtiger Gegenstand der späteren Forschung wäre.

— — Praovo okr. Krajin. 21. IX. 1904.

B. ♂ Bal Tepe 28. VI. 1905.

B. ♂ Dugi dol. 6. X. 1890.*

38. *Alda arvensis arvensis* L.

Szerb: Ševa, Ševa poljska.

Összehasonlító anyag hiányában nem tudtam megállapítani, hogy a Szerbiában előforduló mezei pacsirták melyik fajtához tartoznak, az *arvensis arvensis*, avagy a tulajdonképeni balkáni formához, az *arvensis*

cantarella BP. formához. Lehetséges azonban, hogy mind a két faj előfordul, előbbi mint átvonuló, illetve áttelelő, utóbbi mint költő madár. A neki megfelelő részein az országnak mindenütt el van terjedve.

REISER 4 Exempl.

Daß die in Serbien vorkommenden Feldlerchen zu der Form *arvensis arvensis*, oder aber zu der eigentlichen Balkanform *arvensis cantarella* BP. gehören, konnte ich wegen Mangel an Vergleichsmaterial nicht feststellen. Möglicherweise kommen beide Formen vor, die erstere als Durchzugsvogel, respektive überwinternd, letztere aber als Brutvogel. In den ihr passenden Teilen des Landes überall verbreitet.

— — Negotin — — 1896.

B. ♂ Kladovo 25. V. 1899.

♂ Beograd 10. I. 1903.

♂ Beograd 10. I. 1903.

B. ♂ Niš 26. X. 1890.

B. ♀ Niš 31. X. 1890.

39. *Eremophila alpestris balcanica* (RCHW.)

Szerb: Ševa balkanska.

Szerbia havasainak legelőin a balkáni havasi pacsirta elég gyakori, ahol egyúttal költ is, nevezetesen: a Babin-Zub, Sv. Nikola, Orlov-Kamen, Midjor, Jarkova-Čuka (Stara Planinán), Čemernik és Jelak-on (Kopaonik).

REISER 12 darabból álló szép sorozatot szerzett.

Auf den Hochgebirgen Serbiens ist die Ohrenlerche ziemlich häufig und brütet auf den Alpenwiesen dortselbst; namentlich: Babin-Zub, Sv. Nikola, Orlov-Kamen, Midjor, Jarkova-Čuka (am Stara Planina), Čemernik, Jelak (Kopaonik).

REISER brachte eine schöne Suite von 12 St. zusammen.

B. ♂ Midjor 13. V. 1899.

B. ♀ Suva Planina 24. V. 1899.

B. ♂ Suva Planina 24. V. 1892.

B. — Čemernik 31. V. 1899.

♂ juv. Jelak (Kopaonik) 4. VI. 1899.

(Folyt. köv. — Fortsetzung folgt.)